

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Disputatæ Dicuntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De operatione animæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

nullam operationē habere pōt, nisi prius mouea-
tur à sensibilibus, quæ sunt extra animā: sed præter
ea remanet actus imaginationis, etiam sensibilibus
absentibus: similiter destructis phantasmatibus ope-
ratio intellectiva in anima remanere potest.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ illa rō est proba-
tio Philo. in 1. cor. & mundi, qui ostendit, q̄ omne
generatū est corruptibile, & habet locū in illis, quæ
sunt, & corrumpuntur naturaliter, in quibus ex defe-
ctu virtutis est, q̄ non possunt, nec semp̄ fuisse, nec
semp̄ fore: nō aut̄ habet locū in his, q̄ per creatio-
nē fiūt, quæ accipiūt a Deo virtutem, vt sint semp̄,
p̄ quam esse non possunt anteq̄ eam accipiant.

AD TERTIVM dicendū, q̄ anima esse suum cōi-
cat corpori, q̄ quidē ita acquiritur anima in cor-
pore, vt s̄m ipsum subsistere possit, quod nō est de
alijs formis, & sic ipsum esse animæ sit esse compo-
siti, & tamen manet composito destructo.

AD QVARTVM ergo dicendum, q̄ anima s̄m suā
essentiam est forma corporis, nec destructo cor-
pore destruitur anima, quantum ad id, s̄m quod est
forma, sed solum desinit esse forma in actu.

QVÆSTIO IIII.

DEINDE quaritur de operatione animæ.

¶ Et circa hoc quaruntur duo:

¶ Primo, Vtrum anima intellectiva omnia, quæ
cognoscit, cognoscat in prima veritate.

¶ Secundo, Vtrum anima separata a corpore ha-
beat actus sensitiuarum potentiarum.

ARTICVLVS VII.

Vtrum anima quicquid intelligit, intelligat
in prima veritate.

s. p. q. 12. d.
21. ad 3. q.
84. art. 4. o.
& q. 16. art.
6. ad 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̄ ani-
ma quicquid intelligit, intelligat in prima ve-
ritate. Augu. enim dicit in lib. confessio. Si ambo
viderimus id verum esse, quod dico, vbi quæso vi-
demus? non ego in te, nec tu in me, sed ambo in
ea, quæ supra nos est incommutabili veritate, & sic
omne verum, quod anima cognoscit, in prima ve-
ritate videt.

¶ 2 Præter. Verum addit supra ens manifestationē.
ergo prima veritas est per quam omnia manifestā-
tur: sed id quo aliud manifestatur, oportet esse ma-
xime manifestum, sicut patet in principijs demon-
strationis, & de luce corporali, per quam visus cor-
pora videt. ergo prima veritas est maxime omni-
bus mentibus manifestata, & sic non solum per eā,
sed in ea omnia cognoscuntur.

SED CONTRA. Multi de conclusionibus demō-
stratiuis veram cognitionem habent, qui de prima
veritate nihil considerant. ergo non omne verum
in prima veritate cognoscitur.

¶ 2 Præter. Augu. dicit in lib. de lib. arb. q̄ nullus de
prima veritate iudicat, & nullus sine ea recte iudi-
cat, & ita si de ea non iudicatur, non cognoscitur,
nec alia in ea.

RESPON. Dicendum, quod sicut dicit quæ-
dam gloss. supra illud Psal. 11. Diminutæ sunt ve-
ritates &c. Ab vna prima veritate multæ verita-
tes in mentibus hominum resultant, sicut ab vna
facie hominis resultant multæ facies in speculo
fracto: hæc autem resultatio veritatis est quan-
tum ad duo, scilicet quantum ad lumen intellectu-
ale, de quo in Psal. 4. Signatum est super nos lumen
vultus tui Domine, & quantum ad prima prin-

cipia naturaliter nota siue sint complexa, siue inco-
plexa. Nihil autem possumus veritatis cognoscere
nisi ex primis principijs, & ex lumine intellectu-
ali, quæ veritatē manifestare nō possunt, nisi s̄m quod
sunt similitudo illius primæ veritatis, quæ hoc est
habēt quandā immutabilitatem & infallibilitatem.
Sic ergo in prima veritate secundum suā essentiam
non oīa videntur a nobis in statu viæ, cum nec ipsa
per suā essentiā a viatoribus videatur, sed in ipsa ra-
tione suæ imaginis. Veritatis ab ea exemplata oīs
veritas a nobis cognoscitur: & exinde est, q̄ duo
idem verum vident, in quantum ab eadem prima ve-
ritate resultat exemplata veritas in mente viatoris,
& ita intelligendum est dictum Augustini.

Et sic patet solutio ad primum.

AD SECUNDVM dicendum, q̄ operari aliqua, siue
mouere, dī dupliciter. Vno modo, sicut principio
formali operationis, vel motus: & sic oportet q̄
motio mouētis, vel operatio operātis terminetur
ad id quod operatur. Non. n. ignis calefacit calorē
quo calefacit. Alio modo, sicut instrumentum, & sic
motio mouētis terminatur ad id quod mouet, sicut
manus baculo mouet lapidē, & baculo mouet. Id
ergo quo cognoscimus sicut instrumentum, oportet
eē nobis primo notū, & sic cognoscimus cōclusio-
nes p̄ principia naturaliter nota, ad quæ cōparatur
intellectus agēs sicut ad instrumenta, vt dicit Cōm-
pator in 3. de aīa. Sed id quo cognoscimus sicut for-
ma cognoscētis, nō oportet esse notum, quia nec
oculus videt lucē, quæ est in oculi cōpositione, ne-
que speciē p̄ quā videt. & ita est non esse necessarium
vt quicumq; intelligit aliquid, intelligat intellectu suū
quo intelligit, vel lumen intellectuale. Sic ergo ve-
ritas a prima veritate in mētibus nostris exemplata
a nobis partim cognoscitur, vt de necessitate ad hoc
q̄ alia in ea cognoscitur. s̄ quantum ad ipsa prin-
cipia, & partim nō de necessitate cognoscitur. Quantum
ad ipsum intellectuale lumen. Ipsa vero existens ve-
ritas a nobis per suam essentiam non videtur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum anima separata possit habere actum sensiti-
uarum potentiarum.

AD SECUNDVM sic proceditur. Vt q̄ aīa separata
Castiodorus. n. dicit in lib. de aīa, q̄ anima sine cor-
pore videt, & audit, & reliquis sensibus viget.

¶ 2 Præter. Lucē 16. quædā dicitur de diuine in infer-
nū sepulto, q̄ sine actu sensuum eē non possunt sed
constat q̄ ibi erat tñ aīa diuine sine corpore. ergo
aīa sine corpore operationē sensuum habere pōt.

¶ 3 Præter. Frustra est illa potentia quæ non reducitur
ad actum: sed in anima post mortem remanent
potentiæ sensitiuæ. ergo & actus sensuum.

SED CONTRA. Sēire est opatio cōiūcti. ergo de-
structo cōiūctio in aīa separata remanere non pōt.

RESPON. Dicendum, quod impossibile est in aīa
separata alicuius potētie sensitiuæ actu esse, q̄ sic
patet. Operatio namq; potētie sensitiuæ eodē mo-
do perficitur in hoīe & in bruto, eodē n. modo vi-
det homo p̄ oculū quo equus. Actus aut̄ sensitiuæ
potētie in bruto nō est ipsius aīa sensitiuæ p̄ se, sed
mediante organo. Si. n. p̄ se hēret operationē, aīa sen-
sitiua in bruto p̄ se haberet subsistentiā, & sic eēt in-
corruptibilis, vt de aīa rationali probatū est. Vnde
cum

um sit hoc incontinens, impossibile est quod in bruto, vel in homine potentia sensitiva habeat aliquid actum proprium: sed omnis actus eius est coniuncti, unde in anima separata remanere non potest. Quidam tamen dicunt animam sensitivam habere duos actus, unum, quem exercet organo medianre, qui post mortem non manet: alium, quem per seipsam agit, & hic manet post mortem. Hoc autem videtur attestari opinioni Platonis de anima, qui ponebat animam sensitivam movere seipsam, & sic movet corpus, & sic illa operatio, qua movebat seipsam, erat sibi propria: alia vero, qua movebat corpus, erat coniuncta, & propter hoc Plato ponebat animas, etiam brutorum, esse incorruptibiles: hoc enim de necessitate sequitur, quod tamen isti non concedunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut operationes voluntatis propter quadam similitudinem nominantur nominibus passionum, quae sunt in appetitu sensitivo: ita etiam intellectus operationes nominantur ab operationibus sensuum propter similitudinem, & sic loquitur Castiodorius.

AD SECUNDUM dicendum, quod illa verba quae dicuntur de diuite, oportet metaphorice intelligi, vel secundum rerum similitudines, & non secundum res ipsas, ut Augustinus dicit.

AD TERTIUM dicendum, quod secundum quosdam, in anima separata non manent potentiae sensitivae actus, sed in radice tantum. Si autem actu manent, non ideo frustra erunt, quamvis actibus careant: manent enim ad naturae integritatem, sicut membra generationis in resurgendum corporibus.

IN QVAE S T I O V.

DEINDE queritur de his, quae pertinent ad gratiam.

- ¶ Et circa hoc queruntur tria.
- ¶ Primo, De praecipio honorationis parentum.
- ¶ Secundo, De consilio quantum ad votum obedientiae.
- ¶ Tertio, De voto continentiae.

ARTICVLVS IX.

Verum aliquis teneatur contrahere vt dote sustentet patrem, si aliter non possit.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod ille, cuius pater non potest sustentari a filio nisi contrahendo accipiat dorem, unde patrem nutrire possit, non teneatur contrahere vt patrem sustentet. Cum enim charitas sit ordinata, plus aliquis tenetur sibi, quam patri: sed laudabile esset, si aliquis propter virginitatem seruandam se morti exponeret, ergo non tenetur aliquis pro seruanda patris vita matrimonium contrahere.

¶ 2 Præceptum non contrariatur consilio: sed de virginitate seruanda est consilium, ut patet 1. ad Corinth. 7. ergo per praecipium de honoratione parentum non obligatur aliquis ad hoc, unde virginitatem perdat.

SED CONTRA. Praecipium affirmatiuum obligat pro loco & tempore: sed tempus de honoratione parentum est quando parentes indigent, ergo tunc obligatur aliquis ex tali praecipio, & ita videtur quod teneatur matrimonium contrahere, si alias patri subuenire non possit.

RESPON. Dicendum, quod casus propositus non videtur esse de facili possibilis. Vix enim contingere potest, quod aliquis parentes sustentare non possit absque

A matrimonij contractu, saltem manibus operando, vel mendicando. Si tamen hoc contingeret, esset idem iudicium de virginitate seruanda in isto articulo, & de alijs perfectionis operibus, sicut est introitus in religionem, de quo quidam varie opinantur. Dicit enim aliqui, quod si aliquis habet patrem indigentem, debet ei dimittere si quid habet ad eius sustentationem, & sic potest licite religionem intrare, paratum curam patri coelesti committens, qui etiam aues pascit. Sed quia haec opinio nimis videtur aspera, ideo melius videtur dicendum, quod aut ille, qui habet propositum intrandi religionem, videt se in saeculo non posse viuere sine peccato mortali, vel non de facili. Si tamen sibi

B periculum peccati mortalis, cum magis teneatur saluti animae suae providere, quam corporali necessitati parentum, non tenet in saeculo remanere. Si autem videt se posse in saeculo conuiesari absque peccato, distinguendum videtur, quia si sine eius obsequio parentes nullo modo viuere possunt, sic tenetur eis seruire, & alia opera perfectionis praetermittere, & peccaret eos dimittere. Si vero sine eius obsequio possunt aliquantulum sustentari, non autem honorifice, non propter hoc tenetur opera perfectionis dimittere. Secus autem est de illo, qui iam religionem intravit, quia cum iam sit mortuus mundo per professionem, solutus est a lege, qua in mundanis obsequijs parentibus tenebatur, secundum doctrinam Apostoli ad Rom. 7. In alijs autem spiritualibus, puta orationibus, & huiusmodi, eis tenetur seruire. Et hoc quod dictum est de introitu religionis, potest etiam de obseruantia virginitatis, & de alijs operibus perfectionis dici.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod si aliquis non esset virginitatem professus, non deberet mori fame ante, quam matrimonium contraheret.

AD SECUNDUM dicendum, quod praecipium contrariari consilio nihil prohibet in casu.

ARTICVLVS X.

Virum religiosus, qui emisit votum obedientiae, teneatur in omnibus praelato obedire, etiam in indifferentibus.

CIRCA secundum sic proceditur. Videtur quod religiosus, qui emisit votum obedientiae, tenetur in omnibus praelato obedire, etiam in indifferentibus: quia per votum castitatis religiosus omnino concubitu renuntiat, ergo per votum obedientiae abrenuntiat propriae voluntati quantum ad omnia.

¶ 2 Præceptum B. Benedictus dicit in regula, quod etiam si praelatus impossibile iubeat, tentandum est, ergo multo magis in indifferentibus obedire tenetur.

¶ 3 Præceptum votum obedientiae ad statum perfectionis pertinet: hoc autem non esset, si non teneretur obedire, nisi de his, quae in regula continentur, quia quilibet subditus, etiam saecularis, tenetur suo praelato obedire in aliquibus, quae pertinent ad ius suae praelationis, ergo videtur, quod religiosus teneatur simpliciter in omnibus obedire.

SED CONTRA. Religiosus non tenetur ad plura quam saecularis, nisi quatenus se per votum obligauit: sed per votum perfectionis non se obligauit ad obediendum, nisi secundum regulam, ergo in pluribus obedire non tenetur, quam quae sunt secundum regulam. ¶ 2 Praeterea Bernardus dicit in libro de dispensatione & praecipio, praecipiat mihi praelatus eorum, quae non promisi, nihil prohibeo eorum, quae promisi.

RESPON. Dicendum, quod circa hoc partim conueniunt omnes, & partim ad invicem dissentiunt. Quod enim religiosus non tenetur praelato obedire in his

Quodlib. S. Tho. 1 4 quae

4. d. 44. q. 1. ar. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.

2. d. 1. q. 3.